

Nr 47.

Av herr **Johansson** i Mysinge m. fl., om översyn av statsbidragsformerna för skollokaler m. m.

Höstriksdagen 1945 beslöt en betydelsefull ändring av formerna för statsbidrag till skollokaler m. m., vilken trädde i kraft den 1 januari 1946. Reformen byggde på grunder, som i relativt hög grad tillgodosågo kravet på ekonomisk utjämning mellan kommunerna, även om de ekonomiskt starkare av dem alltjämt fingo en i någon mån gynnad ställning.

I proposition nr 367 till 1945 års riksdag framhöll statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, att ett statsbidrag för här ifrågavarande ändamål bör vara så rättvist som möjligt och samtidigt enkelt i tillämpningen. Han föreslog därför, att man skulle utgå från ett normalskatteunderlag av 10 skattekronor per invånare och ett statsbidrag härvid av 50 procent på den statsbidragsberättigade kostnaden.

Statsutskottet, som anslöt sig till en differentiering av statsbidraget för skollokaler efter kommunernas ekonomiska bärkraft, föreslog den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att statsbidraget vid normalskatteunderlaget höjdes till 60 procent och att bidragsmaximum ökades från 75 till 80 procent och bidragsminimum från 25 till 35 procent. Utskottet framhöll dock, att det icke bortsett från att dess förslag medförde en icke oväsentlig merkostnad för statsverket jämfört med Kungl. Maj:ts förslag.

Detta utskottets uttalande har slagit in, främst på grund av de genom bidragsminimums höjning ökade statsutgifterna för byggnader inom de ekonomiskt bäst ställda kommunerna. De ekonomiskt svagare kommunerna däremot ha på grund av skatteunderlagets ökning, eller om man så vill penningvärdets fall, bidragit till att minska statens beräknade utgifter och därigenom fått vidkännas större andel av byggnadskostnaderna. Detta framgår av den förändring av skatteunderlaget, som ägt rum sedan riksdagen fattade sitt beslut om differentiering av statsbidraget till skollokaler m. m. Sedan 1945 har antalet skattekronor per invånare i städerna i medeltal vuxit från 24 år 1945 till 31 år 1948. Redan 1945 låg sålunda för städerna antalet skattekronor per invånare i genomsnitt över den gräns, som ger statsbidragsminimum. Det innebär, att städerna på det hela taget inte behövt vidkännas någon procentuell minskning av statsbidraget. Förhållandet är annorlunda för landskommunerna, till vilka i detta sammanhang räknas alla tätorter utom städer. År 1945 uppgick antalet skattekronor per invånare i landskommunerna i medeltal till 11 och ökade 1948 till 16. Det

betyder, att landskommunerna i avsevärd omfattning få en lägre andel av byggnadskostnaderna för skollokaler täckt genom statsbidrag än tidigare. I förbigående kan konstateras, att skatteunderlaget i landskommunerna dels är lägre och dels vuxit mindre än i städerna.

Såsom ovan anförts ha alltså statsbidragen till de ekonomiskt svagare kommunerna procentuellt sjunkit i samma mån som antalet skattekronor per invånare ökat, medan för de ekonomiskt starkare kommunerna trots skatteunderlagets ökning — vilken som sagt varit icke oväsentligt större än för landskommunerna — någon motsvarande minskning ej ägt rum på grund av spärren för bidragsminimum. Det egendomliga inträffar sålunda, att de ekonomiskt svaga kommunerna, som 1945 års reform i första hand var avsedd att hjälpa, successivt fått sin ställning försämrad, under det att de ekonomiskt starka kommunerna relativt sett blivit gynnade. Det kan knappast bestridas, att detta innebär en rubbning av principen om att här nämnda statsbidrag skola differentieras med hänsyn till kommunernas bärkraft.

Andra omständigheter, som för närvarande i hög grad försvåra skolbyggnadsverksamheten för landsbygdskommunerna, äro byggnadskvottilldelningen, möjligheterna att få byggnadstillstånd och byggnadskostnadernas stegring på grund av s. k. etappbyggnation. Till följd av rådande svårigheter på byggnadsmarknaden är kvottilldelningen för skolbyggen alldeles otillräcklig i förhållande till behovet. Icke ens de mest trängande behoven kunna därför helt tillgodoses, vilket tyvärr ansetts nödvändigöra byggande i etapper. Proportionsvis blir etappbyggnad dyrare vid landsbygdens i jämförelse med städernas mindre skolanläggningar.

Av det föregående framgår, att statsbidragsreglerna för skollokaler m. m. icke i önskvärd utsträckning fylla kravet på en ursprungligen avsedd ekonomisk utjämning. Det framstår som i hög grad angeläget, att sådana nya statsbidragsregler snarast komma till stånd, att landsbygdskommunerna beredas större ekonomisk rättvisa.

En snabb översyn av dessa problem synes med utgångspunkt från här redovisade omständigheter vara starkt av nöden. Denna bör syfta till att i främsta rummet återställa den balans mellan kommuner med lägre och kommuner med högre skatteunderlag, som avsågs då reformen beslutades 1945. Riktighet för dessa strävanden måste vara, att en förbättring av skatteunderlaget, särskilt i tider av inflationsartad högkonjunktur, får samma verkan på statsbidragets storlek för alla kommuner. Bidragsskalans nuvarande konstruktion medför, att endast kommuner med mindre än 17 skattekronor per invånare få sin bidragsprocent till skolbyggena sänkt vid en ökning av den ekonomiska bärkraften. En sådan ordning kan inte vara rättvis, i synnerhet som skatteunderlaget stegrats starkare för kommuner, som redan 1945 hade mer än 17 skattekronor per invånare.

Med stöd av ovanstående hemställa vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en allsidig och skyndsam översyn av statsbidragsformerna för skollokaler m. m., så att desamma leda till en avsedd ekonomisk utjämning mellan kommuner med väsentligt olika skatteunderlag.

Stockholm den 19 januari 1950.

Ivar Johansson

i Mysinge.

Sam. B. Norup.

J. H. Johansson

i Norrfors.

Anders Pettersson,

Dahl.

Nils G. Hansson

i Skegrie.

Hj. R. Nilson

i Spånstad.

Per Svensson

i Stenkyrka.

Nr 48.

Av fru Ericsson i Luleå m. fl., om ändrade grunder för statsbidrag till skolmåltidsverksamheten.

(Lika lydande med motion i Första kammaren nr 50.)

Stockholm den 19 januari 1950.

Hildur Ericsson.

J. O. Gavelin.

Olof W. Wiklund.

Ivar Jansson,

Kalix.